

HISTORICKÝ ŠERM JAKO UMĚNÍ A VĚDA

Blanka Karlsson je již řadu let nepřehlédnutelnou postavou české komunity v zahraničí a mezinárodního vědeckého bádání. I když sama sebe charakterizuje především jako „historičku, komenioložku, filoložku a bohemistku“ (s. 237 recenzované práce), její záběr a především její veřejné působení jsou mnohem širší. Není jen vědeckou pracovnící, která se věnuje řadě témat (dějiny pedagogiky, třicetiletá válka a osobnost Jana Amose Komenského, česko-švédské vztahy, dějiny hudby ad.) a její bibliografie vykazuje za období 1989–2014 úctyhodných 73 položek,¹ ale i velmi aktivním člověkem výrazně a mnohovrstevně se projevujícím ve veřejném prostoru (výsledkem jedné z těchto aktivit je právě představovaná kniha).

Blanka Karlsson, roz. Popelková, ukončila v roce 1981 studium na Filozofické fakultě UK v Praze obhajobou diplomové práce „Válečná propaganda a reálná politika v přípravě švédského zásahu do třicetileté války“ vzniklé v diplomovém semináři Miroslava Hrocha. Již téma práce předznamenalo jeden z budoucích badatelských směrů autorky. V roce 1984 se odstěhovala společně s manželem (švédským diplomatem a podnikatelem Stellanem Karlssonem) po ukončení jeho pražské mise do švédského Norrköpingu. Od konce 80. let 20. století pak začala systematicky sledovat české kulturní stopy ve Švédsku a výsledky svého bádání jako „spojka mezi dvěma kulturami“ zpřístupňovat odborné i širší veřejnosti, jak v České republice, tak ve Švédsku.

Významným impulsem v počátcích tohoto výzkumu Blanky Karlsson byla tzv. finspongská knihovna patřící kdysi významnému holandsko-švédskému obchodníkovi a kulturnímu mecenáši (mj. podporovateli Jana Amose Komenského) Ludwigu de Geerovi (1587–1652). Právě tato knihovna deponovaná dnes v městské knihovně v Norrköpingu přivedla Blanku Karlsson k osobnosti Jana Amose Komenského a jeho švédskému pobytu. Řada studií, článků a konferenčních vystoupení k tomuto tématu² byla v roce 2000 korunována edicí

¹ Viz Bibliografie PhDr. Karlsson Blanka, roz. Popelková. Genealogické a heraldické informace 7 (22), 2002, s. 90–93; pravidelně aktualizovaná bibliografie je uložena v osobním fondu Blanky Karlsson v Národním archivu, viz NA, Karlsson Blanka, PhDr., Ph.D. (EL NAD 1371).

² Viz např. Karlsson, Blanka: Finspongští De Geerové a Komenský. Theologická revue 5, 1995, s. 70–72; táž: Nález rukopisu Europae lumina a komeian v Norrköpingu. In: Světová literárněvědná bohemistika. Historie a současný stav. Praha 1996, s. 550–560; táž: Die Finsponger Sammlungen in Norrköping. In: Comenius als Theologe. Beiträge zur internationalen wissenschaftlichen Konferenz. Prag 1998, s. 244–261; táž: Finspongský rukopis a skoklosterská komeiana ve Švédsku. In: De re humanarum emendatione consultatio catholica a odkaz Jana Amosa Komenského pre tretie tisícročie. Zborník materiálov z medzinárodnej konferencie. Bratislava 2001, s. 93–107; táž: Rod Luise De Geera staršího, švédského přítele Jana Amose Komenského. Genealogické a heraldické informace 7 (22), 2002, s. 73–76;

jednoho z rukopisů finspongské knihovny obsahujícího předmluvu ke Komenského dílu Obecná porada o nápravě věcí lidských (De rerum humanarum emendatione consultatio catholica), který Blanka Karlsson identifikovala jako Komenského autograf.³ Své postavení v mezinárodní komeniologii pak zdůraznila ještě vydáním monografie o vnímání Komenského díla ve Švédsku vycházející z autorčiny disertační práce obhájené na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.⁴ V této práci spojila autorka svůj zájem o osobnost a dílo Komenského i o dějiny pedagogiky. Je důležité v této souvislosti poznamenat, že řadu Komenského názorů na výchovu a vzdělávání (zejména na dvojjazyčnou výchovu) aplikovala i ve své vlastní rodnině.

Zájem o osobnost Komenského a období třicetileté války vedly postupně Blanku Karlsson i ke sledování obecnějších otázek švédské válečné kořisti.⁵ Postupně však svůj tematický rejstřík rozšiřovala na další osobnosti českého původu významně spojené se Švédskem.⁶ Věnovala se tak například osobnosti hudebního skladatele Bedřicha Smetany a jeho švédskému pobytu⁷ nebo historika a archiváře Emila Schiecheho, který stál u zrodu pomocných věd historických jako univerzitního oboru ve Švédsku.⁸

Svědectvím o aktivitách Blanky Karlsson je i její rozsáhlý archiv, který od roku 1999 ukládá do Národního archivu.⁹ Její osobní fond obsahuje především životopisný materiál, korespondenci, vlastní rukopisy a přípravnou dokumentaci k nim, ohlasy vědeckých publikací, doklady o vystoupení na vědeckých konferencích, ale i doklady o její veřejné činnosti. Ta zahrnuje kromě jiného i dokumentaci šermířských vystoupení Blanky Karlsson (umělecké jméno Blanka

³ Karlsson, Blanka: Finspongský rukopis Jana Amose Komenského. Dosud neznámý rukopis Komenského předmluvy Europae lumina a Dedikace třem královstvím nalezený ve švédském Norrköpingu. Brno 2000.

⁴ Karlsson, Blanka: Komenský a jeho dílo ve Švédsku 1630–2000. Norrköping 2005 (též švédská a německá verze).

⁵ Zde např. Karlsson, Blanka: Komenský a válečná kořist na švédském zámku Skokloster. Theologická revue 7, 1998, s. 27–32, 91–95; táž: Bohemika a válečná kořist v některých knihovnách a zámcích ve Švédsku. In: Češi za hranicemi na přelomu 20. a 21. století. Praha 2000, s. 259–271.

⁶ Karlsson, Blanka: Po stopách známých i neznámých Čechů ve švédských archivech. ČAS v roce 2002. Ročenka České archivní společnosti, s. 74–80; táž: Komenský, Hodin, Vaněk a neznámé dokumenty ve stockholmských archivech. Bulletin Unie Comenius 12, 2000, s. 45–50.

⁷ Karlsson, Blanka: Po stopách Bedřicha Smetany ve švédských archivech. ČAS v roce 2005. Ročenka České archivní společnosti, s. 79–109; ČAS v roce 2007. Ročenka České archivní společnosti, s. 81–117.

⁸ Karlsson, Blanka: Historik Emil Schieche ve Švédsku. In: Přemysl Pitter. Život – dílo – doba. Praha 1996, s. 133–146; táž: Historik Emil Schieche ve Švédsku. In: Archiváři ve XX. století. Sborník příspěvků z konference uspořádané ve dnech 18.–19. září 2001 v Jindřichově Hradci. Jindřichův Hradec 2002, s. 25–36; táž: Docent PhDr. Emil Schieche ve vzpomínkách pamětníků ve Švédsku. Paginae historiae 22/2, 2014, s. 153–169.

⁹ Ke dni 1. 6. 2015 má tento archiv rozsah 50 kartonů. Část osobního archivu Blanky Karlsson je uložena též v Městském archivu v Norrköpingu (Blanka Karlssons Personarkiv).

Pragensis) a jejího mladšího syna Richarda (pseudonym Richard z Norrköpingu) v letech 1996–2004, kdy realizovali celkem dvacet šermířských vystoupení ve Švédsku i České republice ve vlastní choreografii.¹⁰ Zájem o šerm se u Blanky Karlsson ostatně datuje již od konce 60. let 20. století, kdy v letech 1968–1969 jako studentka pražské DAMU navštěvovala kurzy sportovního šermu. Tuto zálibu oživila po letech ve Švédsku a po absolvování stockholmské mušketýrské akademie se začala šermu věnovat nejen aktivně, ale i jako badatelskému tématu, jehož výsledkem je předkládaná publikace.

Recenzovaná kniha shrnuje výsledky bádání Blanky Karlsson o historickém šermu, které realizovala od 90. let minulého století. V úvodu práce autorka analyzuje pojem šerm a zabírá se šermířskou literaturou, přičemž důraz klade na literaturu věnovanou historickému šermu. Šerm nevidí pouze jako promyšlenou soustavu či „řetěz strukturních technických pohybů“ (s. 24 recenzované práce), ale i jako jistý „dialog mezi člověkem a společností“ (s. 28) a především jako kulturní fenomén. Hájí výzkum šermu jako umění a vědy, jak se ostatně uplatňoval již od renesance. Blanka Karlsson podává krátký přehled dějin šermu, odvíjející se od samého počátku dějin člověka. První zprávy o šermu pocházejí již ze staré Indie a Egypta. Výklad dějin šermu autorka podává velmi čtivým a přístupným způsobem, symbolicky čtenáře provádí jednotlivými „sály“ fiktivního muzea šermu.

Faktograficky nejcněnější část a vlastní jádro knihy představují kapitoly, které zevrubně analyzují jednotlivé prameny k dějinám šermu, jak se s nimi Blanka Karlsson obeznámila během svých výzkumných misí. Autorka si všímá jednotlivých knih v již zmíněných finspongských sbírkách v městské knihovně v Norrköpingu, uvádí nás do knihovny na zámku Skokloster a konečně také do knihovny muzea Livrustkammaren, sídlícího v Stockholmském královském zámku. Zvláště upozorňuje na knihy a rukopisy uložené ve sbírce Emila Ficka, uložené v této knihovně. Jestliže posledně zmíněné kapitoly informují primárně o šermu švédském, následující kapitola přibližuje šerm český, respektive jednotlivé osobnosti a mistry šermu a jejich kontakty se Švédskem. Od švédských reflexí doby lucemburské a husitské až k novodobým ohlasům sokolské ideje a třeba k osobnímu kontaktu Emila Ficka s všestranným organizátorem českého sportu Josefem Rösslerem-Ořovským – to je cesta, kterou autorka kráčí v uvedené kapitole. Ta je ukončena zmínkou o účasti početné výpravy českých šermířů na olympiádě ve Stockholmu v roce 1912, jež byla dokumentována Fickem dochovanými fotografiemi.

Autorka uzavírá knihu přílohami, které budou jistě atraktivní pro vyznavače historického šermu. Jde o její „šermířské paměti“, zaznamenávající formou

¹⁰ Za nejdůležitější považuje Blanka Karlsson svá vystoupení na zámku Skokloster v letech 2000 a 2004 a dále na festivalu Jičín – město pohádky v roce 2000.

autentických vzpomínkových záznamů šermířské aktivity Blanky Pragensis a jejího syna Richarda z Norrköpingu v letech 1995–2004, přehled její výtvarné práce, inspirované historickým šermem (doplňený vzápětí kompletním katalogem výtvarné práce z let 1998–2013) a nakonec úvahou nad některými neologismy, jež autorka uvádí a prosazuje v souvislosti s výzkumem dějin šermu jako umění a vědy. Lze přivítat, že kniha je vybavena seznamem použitých zkratk, obsažným soupisem pramenů a literatury, seznamem obrazových příloh (bohatá obrazová dokumentace představuje zvláštní přidanou hodnotu knihy), jmenným rejstříkem a v neposlední řadě bibliografií díla Blanky Karlsson po roce 1989. Kniha vyšla paralelně ve švédštině,¹¹ to jest v jazyce originálu, v němž byla původně napsána. Překlad pořídila sama autorka. Téma historického šermu je tématem atraktivním,¹² otevírajícím četné interpretační roviny, nelze tedy pochybovat o tom, že kniha Blanky Karlsson si mezi zájemci o historii čtenáře nade. Je třeba znovu zdůraznit její význam pro česko-švédské vztahy.

Jiří Křesťan – Jan Kahuda

Karlsson, Blanka: *Historický šerm jako umění a věda*, Blanka Pragensis Förlag, Norrköping 2014, 251 s. (Edice Vydavatelství Blanka Pragensis Förlag, sv. 3)

¹¹ Karlsson, Blanka: *Historisk fäktning som konst och vetenskap*. Norrköping, Blanka Pragensis Förlag 2014. 248 s. (Blanka Pragensis Förlag; no. 3).

¹² Srv. prakticky souběžně publikovanou knihu Krupka, Jaroslav: *Český historický šerm. Ze suterenů až na hladiny oceánů*. Brno 2014. Z nedávno vydané populárněvědné literatury srv. alespoň: Dolínek, Vladimír: *Knihy o soubojích*. Praha 2009; Vincenc, Jiří: *Stručná historie šermu*. 2., dopl. a opr. vyd. Praha 2002; Šindelář, Vladimír: *Šermíři, rváči, duelanti*. Encyklopedie evropského šermu. Praha 1994; týž: *Velká kniha o soubojích a duelantech. Dávné i nedávné aféry cti*. Praha 2004.